

Dnr 15-0474/

Hörselskadades Riksförbund
besöksadress: Gävlegatan 16
Box 6605, 113 84 Stockholm
tel: +46 (0)8-457 55 00
texttel: +46 (0)8-457 55 01
fax: +46 (0)8-457 55 03
e-post: hrf@hrf.se
www.hrf.se

Stockholm 2015-II-12

Välfärdsutredningen
Utredare Ilmar Reepalu
103 33 Stockholm

Hörapparatföretagens ägande av hörselmottagningar djupt oetiskt, dåligt för patienterna och dyrt för skattebetalarna

Hörselskadades Riksförbund, HRF, vill här bidra till välfärdsutredningens sakunderlag genom att visa på systemfel i hörselvården. Exempelen visar med stor tydlighet på de allvarliga missförhållanden som har uppstått i kombinationen av vårdval och fritt val av hjälpmedel, där multinationella koncerner som tillverkar hörapparater också äger och driver ett stort antal hörselvårdsmottagningar som förskriver hörapparater.

HRF publicerade i oktober nya uppgifter som visar att åtta av tio i Stockholms län och fyra av tio i Skåne köper sina hörapparater privat, ibland för tusentals kronor – trots att de har rätt att få bra hörapparater från landstinget. Systemet med fritt val av hjälpmedel har inom hörselvården i dessa landsting blivit ett verktyg för utnyttjande av patienter och skattemedel. Detta beror på att fritt val-systemet här utgörs av en rekvisition (hörselcheck) som både föreskrivs och tas emot av samma aktör - hörselmottagningen. Hörselvården står här mycket långt från Hälso- och sjukvårdslagets krav om vård på lika villkor.

Hörselskadades Riksförbund har i rapporten Myternas marknad (HRF 2014) visat på hur kombinationen av vårdval och fritt val av hjälpmedel gett en hörselvård som är dålig för patienterna och dyr för skattebetalarna. Nu visar en uppföljande studie under första halvåret 2015 att situationen har förvärrats. I ett inlägg i SVT Nyheter 151031 konstateras att hörapparatindustrin äger majoriteten av hörselmottagningarna i Stockholm, och att dessa mottagningar så gott som uteslutande förskriver ägarens hörapparater. En liknande tydlig tendens finns i Skåne.

Hörselvården i dessa två landsting utgör flagranti exempel på den typ av allvarliga missförhållanden som Välfärdsutredningen har som syfte att komma till rätta med. Utredningen skriver: *”Syftet med utredningen är att säkerställa att offentliga medel används till just den verksamhet de är avsedda för och eventuella överskott som huvudregel ska återföras till den verksamhet där de uppstått.”*

I Stockholms län och Region Skåne används skattemedel i praktiken som förtäckt företagsstöd till hörapparatindustrin. Den som vänder sig till de marknadsdominerande mottagningskedjorna i Stockholms län får till 98 procent just de hörapparatmärken som deras ägarkoncern tillverkar. För detta betalar landstinget överpris via hörselchecken – företagen får 3040 kr per hörapparat, även om de flesta av apparaterna endast kostar 500-1000 kronor i inköp. Om Stockholms läns

landsting avskaffade hörselcheckarna skulle 20 miljoner sparas, för att i stället kunna användas för att stärka hörselvården.

För den enskilde innebär ”fritt val” ingen reell valfrihet. Många hörselskadade övertalas att betala tusentals kronor extra, utöver hörselchecken. Inte sällan påverkas de av falska påståenden om att de måste betala extra för att få bra hörapparater. Att vårdgivare lämnar vilseledande information är djupt oetiskt. Att patienten därtill påverkas att betala för att få ”bättre” vård innebär dessutom så kallad medfinansiering, vilket Statens medicinsk etiska råd, Smer, konstaterat inte är etiskt godtagbart (Smer, rapport 2014:1).

Välfärdsutredningen skriver vidare: *”De regler som tas fram ska beakta den enskilda brukarens behov, självbestämmande och rättigheter”.*

Det råder ingen tvekan om att de flesta patienter får ofullständig, missvisande eller direkt felaktig information om sina rättigheter och möjligheter. Då hörselmottagningarna är den främsta informationskällan för patienterna blir situationen inte bättre genom att politikerna lovar mer information i landstingets olika kanaler. Den kommunikationsinsats HRF genomförde under oktober i Stockholm och Skåne gav tusentals samtal och mejl till Hörsellinjen (HRFs rådgivningstjänst) – kontakter som ger en samstämmig bild av att patienterna varken får korrekt eller fullödlig information.

Här några berättelser från Hörsellinjen:

”Du är för gammal för att få hörapparater från landstinget – alla över 65 år måste köpa, påstod den auktoriserade hörselmottagningen när jag skulle prova ut hörapparater. Så jag betalade närmare 20 000 kronor, efter att landstingets hörselcheck dragits av. Jag trodde att det var så för alla. Men nyligen råkade min fru se en annons från Hörsellinjen, och när jag kontaktade dem fick jag veta att jag visst har rätt till hörapparater från landstinget. Mottagningen gav mig alltså helt felaktig information – ingen behöver betala mer än patientavgiften, oavsett ålder.”

”Mottagningen rekommenderade hörapparater av ett visst märke – de pratade om att de hade ett ’erbjudande just nu’ och ’passa-på-pris’. Det kändes väldigt obehagligt, inte som en vårdssituation utan som ren försäljning. Jag provade apparaten, men tyckte att jag hörde sämre än med mina gamla apparater. Jag undrade om jag kunde få prova hörapparater av ett annat märke, men det kunde jag inte, sa audionomen: ’Det är det här märket vi jobbar med.’ Nästa dag ringde jag Hörsellinjen. Då fick jag veta att mottagningen jag varit på ägs av en concern som även äger just det hörapparatmärke de ville att jag skulle köpa.”

”Audionomen sa att jag måste betala 14 700 kronor för att få hörapparater som jag kunde höra bra med. Hon visade mig ett diagram. För 600 kronor skulle jag höra hjälpligt, för 5 200 lite bättre, för 8 400 ännu lite bättre och med 17 400 kronor skulle jag få ’naturlig ljuduppfattning’. Men jag har haft hörapparater i 20 år, så jag vet att det där inte stämmer. Så jag gick därifrån och tänker inte gå tillbaka. Jag vill inte skaffa nya hörapparater om det ska vara så här.”

HRFs krav

HRF anser att vårdval är i grunden positivt, bland annat kan det ge kortare köer. Men systemet måste ändras så att hörapparatillverkare inte kan äga och styra mottagningarna och de audionomer som jobbar där. Det borde vara lika otänkbart som att låta förskrivande läkare vara anställda av läkemedelsbolag. Landstingen måste

också åläggas att skärpa sin tillsyn över de auktoriserade mottagningarna, och säkerställa att audionomer agerar som vårdgivare, inte försäljare. Systemet med hörselcheckar måste också avvecklas – det legitimerar den oseriösa försäljning som pågår inom hörselvården i Stockholm och Skåne, och strider mot principen om en jämlik vård utifrån behov.

Med vänliga hälsningar
Hörselskadades Riksförbund

Hans Ericson
generalsekreterare